

Vidék- és területfejlesztés 9.

**Magyarországi vidékfejlesztési intézkedések,
pénzügyi terv (2007-2013)**

Dr. Dorgai, László

Vidék- és területfejlesztés 9.: Magyarországi vidékfejlesztési intézkedések, pénzügyi terv (2007-2013)

Dr. Dorgai, László

Lektor: Dr. Bíró, Szabolcs

Ez a modul a TÁMOP - 4.1.2-08/1/A-2009-0027 „Tananyagfejlesztéssel a GEO-ért” projekt keretében készült. A projektet az Európai Unió és a Magyar Állam 44 706 488 Ft összegben támogatta.

v 1.0

Publication date 2010

Szerzői jog © 2010 Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar

Kivonat

Magyarország – mint más EU tagállamok – a 2007-2013 közötti időszakra vidékfejlesztési programot készített (ÚMVP), melyben az EU hatályos jogi szabályozás szerinti intézkedéseket megtervezte, tengelyek mentén csoportosítva. A program része a pénzügyi terv is, amely az EMVA támogatásai mellett a nemzeti hozzájárulást (a kettő együtt közkiadás) és a kedvezményezetteknek az intézkedés megvalósításához szükséges saját forrását (vagyis a teljes költségvetést) is tartalmazza, intézkedések, tengelyek (intézkedés csoportok) szerint, éves bontásban. A modul a megtervezett közel negyven intézkedés közül csak azt a hat intézkedést (legfontosabbak) tárgyalja viszonylag részletesen, amelyek együttesen lekötik a támogatási források mintegy kétharmadát. Röviden arra is utalunk, hogy jellemzően olyan intézkedésekről van szó, melyek már az előző időszakban is „futottak”.

Jelen szellemi terméket a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény védi. Egészének vagy részeinek másolása, felhasználás kizárólag a szerző írásos engedélyével lehetséges.

Tartalom

9. Magyarországi vidékfejlesztési intézkedések, pénzügyi terv (2007-2013)	1
1. 9.1 Bevezetés	1
2. 9.1 Vidékfejlesztési intézkedéseink az EU csatlakozás körüli időszakban	2
3. 9.2 Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013) pénzügyi terve	5
4. 9.3 EU támogatással megvalósuló vidékfejlesztési intézkedések a 2007-2013 közötti időszakban	7
5. 9.4 Összefoglalás	20

A táblázatok listája

9-1. Vidékfejlesztési intézkedések és forrásai az EU új tagországaiban (2004-2006)	3
9-2. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program finanszírozása	5
9-3. Vidékfejlesztési intézkedések támogatása az ÚMVP szerint (2007-2013)	8
9-4. Az ÚMVP vidékfejlesztési intézkedései az intézkedésekre jutó közkiadások alapján kialakított rangsor szerint Forrás: ÚMVP http://www.umvp.eu/?q=program	11

9. fejezet - Magyarországi vidékfejlesztési intézkedések, pénzügyi terv (2007-2013)

1. 9.1 Bevezetés

A tananyag összeállításakor szem előtt tartottuk a képzés fő céljait, a hallgatók szakmai irányultságát és előéletét, továbbá, hogy a végzett mérnökök várhatóan milyen munkaköröket fognak betölteni.

Épp ezért nem törekedhetünk a témakör teljes mélységű megismertetésére, és természetesen számonkérésre sem. Azt akarjuk elérni, hogy a végzett mérnöknek legyen „rálátása” a vidékfejlesztés és területfejlesztés problémakörére, megszerezve azokat az alapvető ismereteket, melyekkel partnere lehet a területrendezés-birtokrendezés terén és a kapcsolódó szakterületeken tevékenykedő és együttműködésre ítélt szakembereknek (tervezők, fejlesztési ügynökségek, hatóság). A tárgy elsődleges célja tehát, hogy a hallgatókat eligazítsa a vidék- és területfejlesztéssel kapcsolatos fogalomkörben, rávilágítson a túlzott területi (regionális) különbségek társadalmi veszélyeire, a vidék- és területfejlesztés indokaira (indítékaira), a területi különbségek kezelésének eszközeire. Igyekszünk az aktuális problémákra és a problémák megoldására, elhárítására irányuló válaszokra koncentrálni, az elméleti háttér mélyebb feltárását tudatosan kerüljük.

A modul végén elhelyeztünk irodalomjegyzéket, amely az adott téma iránt mélyebben érdeklődő hallgatóink számára ajánlott irodalom, illetve azoknak a forrásmunkáknak a jegyzéke, melyeket a modul megírásához felhasználtunk. Igyekeztünk a forrásmunkák **internetes elérési lehetőségét megadni**, hogy a forrásmunkák elérését (hallgatóink munkáját) megkönnyítsük. Egyébként a terjedelmes tervdokumentumok egyéb módon való megszerzése (nyomtatott formában, könyvtárból) nem is mindig lenne sikeres.

A tananyag három modulja (8. – 9. – 10.) igen szorosan kapcsolódik egy máshoz, hiszen **mindhárom a jelenlegi programidőszak (2007-2013) magyarországi vidékfejlesztésével foglalkozik**, elsősorban a vidékfejlesztési stratégia és a program alapján. Természetesen mindhárom modul kapcsolódik a hetedikhez, melyben az EU vidékpolitikáját tárgyaljuk, hiszen mint tagország a **KAP és részeként a vidékpolitika adja mozgásterünk kereteit**. Ebben a modulban az ÚMVP vidékfejlesztési intézkedéseivel foglalkozunk, de úgy, hogy az előzményekre (SAPARD, AVOP, NVT) is utalunk egy rövid alfejezet keretében. A modul azt a logikát követi, hogy először megnézzük, mennyi forrással rendelkezik az ÚMVP, és a terv szerint ebből mennyi jut az egyes intézkedéscsoportokra (tengelyekre).

Az ÚMVP-ben **közel negyven megtervezett intézkedésről van szó**, természetesen nem tudunk mindegyikkel viszonylag részletesen foglalkozni, csak a legfontosabbakkal (pontosabban azzal a hattal, melyek együtt „elviszik” a források több, mint hatvan százalékát), a többieket épp csak megemlítjük. A legfontosabb intézkedések estében arra törekszünk, hogy megismertessük, miért van szükség arra az intézkedésre, miben áll annak lényege, kik (mely szervezetek) a kedvezményezettjei, és milyen eredményt várhatunk a végrehajtástól (ehhez néhány fontosabb indikátort is megemlítünk). Ebben a modulban sem ismertetjük aprólékosan a számadatokat, **a számoknak csak a nagyságrendjére (a pénzüsszegek milliós, milliárdos nagyságrendben) szeretnénk ráirányítani a figyelmet** (természetesen a számonkérés sem vár precízebb adatokat).

Hangsúlyozzuk, a közösségi támogatásból finanszírozott vidékfejlesztés nem a mostani programidőszak „találmánya”, ezért utalunk röviden az előzményekre (a 2000-2006 közötti időszakra) is.

Ebből a fejezetből megismerheti:

- milyen vidékfejlesztési intézkedéseket alkalmazunk 2007-2013 között,
- pénzügyi szempontból melyek a legjelentősebb intézkedések,
- mekkora az egyes intézkedések pénzügyi forrása.

A fejezet elsajátítása után képes lesz:

- „szelektálni”, súlyozni a vidékfejlesztési intézkedéseket,

- különbséget tenni vidékfejlesztési intézkedések és agrár-vidékfejlesztési intézkedések (fogalmak) között.

2. 9.1 Vidékfejlesztési intézkedéseink az EU csatlakozás körüli időszakban

Csak vázlatos áttekintést adunk, azzal a szándékkal, hogy érzékeltessük:

- a folyamatosságot (prioritások és intézkedések),
- a támogatások nagyságrendjét,
- irányultságunkat az intézkedések tekintetében a többi új tagállamhoz viszonyítva.

A SAPARD Program **eredményesen zárult**, annak keretében (2002- 2004) több vidékfejlesztési intézkedést tervezett hazánk, de nem minden intézkedést hirdettek meg és az egyes intézkedések fogadtatása is különböző volt:

- a legtöbb pályázat (a pályázatok 39,7%-a) a „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása”, valamint
- a „Falufejlesztés és falufelújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” című intézkedésre (a pályázatok 37,6%-a) érkezett,
- legkisebb érdeklődést (a pályázatok 4,2%-ával) „A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” című intézkedés váltott ki.

Az **AVOP (2004-2006)** három prioritás mentén tervezett intézkedéseket az alábbiak szerint:

1. Prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban

- A mezőgazdasági beruházások támogatása;
- A halászati ágazat strukturális támogatása;
- Fiatal gazdálkodók induló támogatása;
- Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása.

2. Prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása

- A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése.

3. Prioritás: Vidéki térségek fejlesztése

- Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése;
- Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése;
- Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése;
- LEADER+.

Az **AVOP keretében 2004 és 2006 között 105 milliárd forint** (78,8 milliárd forint EU támogatás és 26,2 milliárd forint nemzeti támogatás) jutott a programban megfogalmazott célok megvalósítására a **kedvezményezett**eknek, a források legnagyobb hányada a beruházások támogatására jutott.

Az **NVT (2004-2006)** keretében a következő jogcímekekre volt igényelhető támogatás:

- Agrár-környezetgazdálkodás támogatása;
- Kedvezőtlen adottságú területek kompenzációs támogatása;

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

- Mezőgazdasági területek erdősítésének támogatása;
- Az európai unió környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai előírásainak való megfelelés támogatása;
- Félig önellátó mezőgazdasági üzemek szerkezeti átalakításának támogatása;
- Termelői csoportok létrehozásának és működésének támogatása.

Az **NVT pénzügyi keretéből** összesen **mintegy 193 milliárd Ft támogatást kaptak a mezőgazdasági termelők** (154,4 milliárd Ft EU és 38,6 milliárd Ft nemzeti), legnagyobb hányada agrárkörnyezeti programokat támogatott. A program támogatásai mintegy 35 ezer gazdálkodó pénzügyi helyzetén javítottak, vagy fejlesztéseit segítették.

Megjegyezzük, a támogatások szerkezete az EU csatlakozásunkat követően megváltozott, számos korábbi hazai jogcím (pl. beruházási támogatások) már a vidékfejlesztési támogatások része lett. A vidékfejlesztési támogatások az összes agrár- és vidékfejlesztési támogatásoknak mintegy harmadát jelentették közvetlenül a csatlakozás utáni időszakban.

A Magyarországon alkalmazott vidékfejlesztési intézkedések – és a források megoszlása – lényegesen nem különböznek a többi újonnan csatlakozott országotól¹. (9-1. táblázat) Általában jellemző, hogy **a mezőgazdaság modernizálása és a környezetvédelem kiemelt súllyal szerepel** (szerepelt) az új tagországok terveiben.

9-1. táblázat - Vidékfejlesztési intézkedések és forrásai az EU új tagországaiban (2004-2006)

Megnevezés	Ciprus	Cseh Köztársaság	Észtország	Lengyelország	Lettország	Litvánia	Magyarország	Málta	Szlovákia	Szlovénia	Összesen, illetve átlag	
EMOGA forrás, millió euró												
Orientációs részleg	-	173,9	56,8	119,2,6	91,3	122,9	312,8	4,2	181,2	23,6	215,9,3	
Garancia részleg	74,8	542,8	150,5	286,6,4	328,1	489,5	602,3	26,9	397,1	281,6	576,0	
Összesen	74,8	716,7	207,3	405,9	419,4	612,4	915,1	31,1	578,3	305,2	791,9,3	
megoszlás intézkedések szerint, %												
Orientációs Részlegből	A mezőgazdasági beruházások támogatása	11,4	11,1	11,0	8,0	5,5	6,6	18,1	8,0	15,0	2,3	9,7
	Fiatal gazdálkodók induló támogatása	4,3	0,0	0,0	3,3	1,1	2,1	1,0	0,0	0,0	0,0	1,2
	Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása	3,3	0,2	0,0	0,4	0,4	0,3	0,5	0,0	0,3	0,0	0,5

¹ Vannak országok, melyek eleve jelentős összegeket átcsoportosítottak (Litvánia például 16 százalékot) a közvetlen kifizetések kiegészítésére. Egyébként később Magyarország is élt ezzel a lehetőséggel, átcsoportosított az NVT forrásai terhére.

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

fin an szí roz ott int éz ke dés ek	A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése, minőségi élelmiszertermelés támogatása	12,6	1,4	3,9	8,0	4,6	3,8	4,9	5,5	8,8	3,0	5,7
	Agrártevékenységek diverzifikációja	0,0	0,0	3,0	2,0	1,3	1,3	0,9	0,0	2,0	1,5	1,2
	Minőségi mezőgazdasági termékek marketingje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,4	0,1
	Idegenforgalmi és kézműipari tevékenység fejlesztése	2,5	0,0	0,0	0,0	1,8	1,3	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6
	Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,3
	Földterület fejlesztés, melioráció, tagosítás	0,0	3,8	4,0	0,4	1,5	1,3	0,4	0,0	3,8	0,0	1,5
	Falufejlesztés, -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése	0,0	0,0	2,5	2,3	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,6
	LEADER+ típusú intézkedés	0,0	0,6	0,7	0,4	0,6	0,3	1,6	0,0	0,0	0,0	0,4
	Erdészet	5,7	1,3	1,6	0,3	1,7	0,9	0,0	0,0	1,7	0,8	1,4
	Mezőgazdasági üzemek részére történő tanácsadás és az ismeretek terjesztését biztosító szolgáltatások	0,0	0,0	1,3	1,1	1,3	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
	Mezőgazdasági vízkészletekkel történő gazdálkodás	0,0	2,0	0,0	2,5	0,0	1,3	2,0	0,0	0,0	0,0	0,8
	Mezőgazdasági termelési potenciál helyreállítása	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Ga ra nci a Ré szl eg ből fin	Agrár-környezetgazdálkodás	24,6	35,4	22,3	7,1	4,9	8,3	27,3	12,0	11,5	28,6	18,2
	KAT-k és környezetvédelmi korlátozások által érintett területek	21,4	36,7	13,4	19,8	43,2	19,7	7,2	15,4	33,9	37,3	24,8
	Az EU előírásainak való megfelelés támogatása	1,3	0,0	15,8	4,9	13,0	9,4	13,4	15,6	3,3	11,2	8,8

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

an szí roz ott int éz ke dés ek	Mezőgazdasági területek erdősítése	1,7	2,3	4,2	2,1	0,0	3,6	7,1	0,0	0,6	0,0	2,2
	Korai nyugdíjazás	2,7	1,0	0,0	13, 0	1,6	17, 4	1,7	0,0	0,0	3,3	4,1
	Szerkezetátalakítás alatt álló félíg önellátó gazdaságok támogatása	1,3	0,0	5,2	7,6	6,0	4,1	2,1	0,0	0,9	0,0	2,7
	Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása	1,8	0,0	0,0	0,5	0,6	0,0	3,0	3,5	0,6	0,0	1,0
	Erdészettel és mezőgazdasággal kapcsolatos környezetvédelem	2,9	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
	Technikai segítségnyújtás	2,7	0,8	1,5	1,1	1,0	0,8	4,2	3,3	3,2	1,8	2,0
	Közvetlen kifizetések kiegészítései	0,0	0,0	10, 1	14, 3	7,1	16, 1	0,0	0,0	0,0	10, 0	5,8

Forrás: Az új tagországok pénzügyi tervei

3. 9.2 Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013) pénzügyi terve

AZ ÚMVP tervezett összes kiadása **2250,2** milliárd Ft, ebből a közkiadások, más szóval közpénzek (EU és nemzeti támogatás) összege 1403,2 milliárd Ft (a kiadások 62%-a). A kedvezményezettek tehát a program költségének kevesebb, mint 40%-át viselik. Az EU támogatások forrása az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA).

Magyarországnak az EMVA forrásaiból 4,9%, összességében 3,9 milliárd euró jutott, ami **1035,2 milliárd forint**². A közkiadásokon belül az EMVA hozzájárulás aránya 73,8%³, a nemzeti támogatás mintegy 400 milliárd Ft. A közpénzeket a program négy intézkedéscsoportjához (tengely) a 9-2. táblázatban közöltek szerint használjuk fel.

9-2. táblázat - Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program finanszírozása

Intézkedéscsoport	Közpénzből történő hozzájárulás (milliárd Ft)		
	Összes közpénz	Az EMVA- hozzájárulás mértéke (%)	Az EMVA-ból nyújtott összeg
I. intézkedéscsoport	643,7	71,8	462,0
II. intézkedéscsoport	442,5	76,9	340,1

² Az EU-val természetesen euróban számolunk el, a rendelkezésünkre álló forrást is euróban határozták meg. A forintban történő kimutatást az árfolyam nyilvánvalóan befolyásolja (jelentős változások is voltak a program eddigi időszakában). Ezért aztán előfordul, hogy forintban kifejezve eltérő pénzügyi adatokat közölnek a különböző időpontokban.

³ Az EU elvei szerint az EU támogatások addicionális (kiegészítő) jellegűek, vagyis a nemzeti költségvetés által biztosított forrásokat egészítik ki. A gyakorlatban legtöbbször az EU forrás a nagyobb arányú a támogatásban, ezért ilyenkor talán logikusabb a nemzeti részre a „kiegészítő” jelző használata.

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

III. intézkedéscsoport	187,9	71,8	134,8
IV. intézkedéscsoport	74,1	76,9	56,9
Technikai segítségnyújtás	55,2	75,0	41,4
Összesen	1403,3	73,8	1035,2

Forrás: ÚMVP 2007-2013

A tengelyek közötti forrásmegosztás (a pénzügyi terv) azt mutatja, hogy a magyar vidékfejlesztési terv az EU rendeletben előírt korlátoknak megfelel (lásd: 7. modul).

A terv a programidőszak alatt az évenkénti forrásfelhasználást is tartalmazza, és **közel egyenletes felhasználással** számol. Vannak intézkedések, melyeknél az évenkénti forrásfelhasználás viszonylag pontosan megtervezhető (például agrárkörnyezeti programok, KAT), másoknál (általában a fejlesztési jellegűeknél) csak közelítően. Általában megfigyelhető (és az ÚMVP eddigi adatai is azt valószínűsítik), hogy **az induló évben viszonylag mérsékelt a forrásfelhasználás**, jelentősebb felfutás az időszak közepe táján tapasztalható, bizonyos elszámolások (beruházási támogatások) pedig a programidőszak utáni évekre (2. év) is áthúzódnak. Az induló év mérsékelt forrásfelhasználása leginkább az intézkedések kései meghirdetése és az érdekelt „tanulóidőszaka” miatt jelentkezik.

A pénzügyi terv konvergencia régiók szerint is tartalmazza a forrásokat, ami csak tájékoztató jellegű információ, a gyakorlat szempontjából ennek nincs jelentősége.

A program finanszírozására rendelkezésre álló összeg (EU és nemzeti támogatás, 1403,2 milliárd Ft), hatalmas összeg, azon túl a legtöbb embernek túl sokat nem mond! **Játszunk egy kicsit a számokkal**, kire mennyi jutna belőle, mire lenne elég ez az irdatlannak tűnő pénz?

- Ha vidékiek között szétosztanánk, vagyis minden vidéki lakosnak egyenlően adnánk belőle (8 millió fő), akkor lakosonként évente (7 éven át) 23 ezer Ft jutna. Kevesebb, mint egy havi minimálbérnek fele! Természetesen a szétosztás csak elvi lehetőség, de ha valóságos lenne és megtörténne, akkor sem lennének gazdagabbak a vidéki lakosok.
- Ha az úgynevezett regisztrált gazdálkodók között osztanánk szét a támogatási keretet fejlesztésre (170 ezer gazdálkodóval számolva), egy gazdaságra évi 1 millió Ft támogatás jutna. Ha a gazdaságok ezt a pénzt hét éven át (a teljes programidőszakban) összegyűjtenék, egy gazdaságnak akkor is csak egy fél, jobb teljesítményű traktor ára gyűlne össze.
- Ha a statisztika szerinti gazdaságokra (600 ezer gazdaság) osztanánk szét, évente 300 ezer forintot kaphatna egy gazdaság, amiből évente csak egy pár (kettő db.) traktorkereket vehetne.
- Minden faluban (2800) 7 éven át minden évben építhetnének belőle 3,3 km szilárd burkolatú utat (20 millió/km).

Csak azért említettük az előbbi példákat, hogy „hűtsük a várakozásokat”, ne legyenek illúzióink, **a vidék sorsán gyökeresen a program sikeres végrehajtása sem javíthat** (ha más operatív programok jelentős részben nem vidékre irányulnak), érezhető javulást csak az agrárgazdasághoz szorosan kapcsolódó területeken várhatunk!

Természetesen **lebecsülni sem szabad** az agrár-vidékfejlesztésre rendelkezésre álló összeget, már csak azért sem, mert a tapasztalatok szerint minden egységnyi támogatás még három egységnyi pénzforrást „megmozgat”.

Az eredmény az lesz, hogy **folytatódik a mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozás modernizálása**, a mezőgazdálkodás mérsékli – vagy legalább nem növeli – a környezetterhelést, az úgynevezett marginális mezőgazdasági területek egy kis része gazdasági- és ökológiai szempontból is ésszerűbb hasznosítású lesz (erdősítés), számos településen pedig **újraszerveződik a vidéki társadalom**, megélnék a vidéki közösségek.

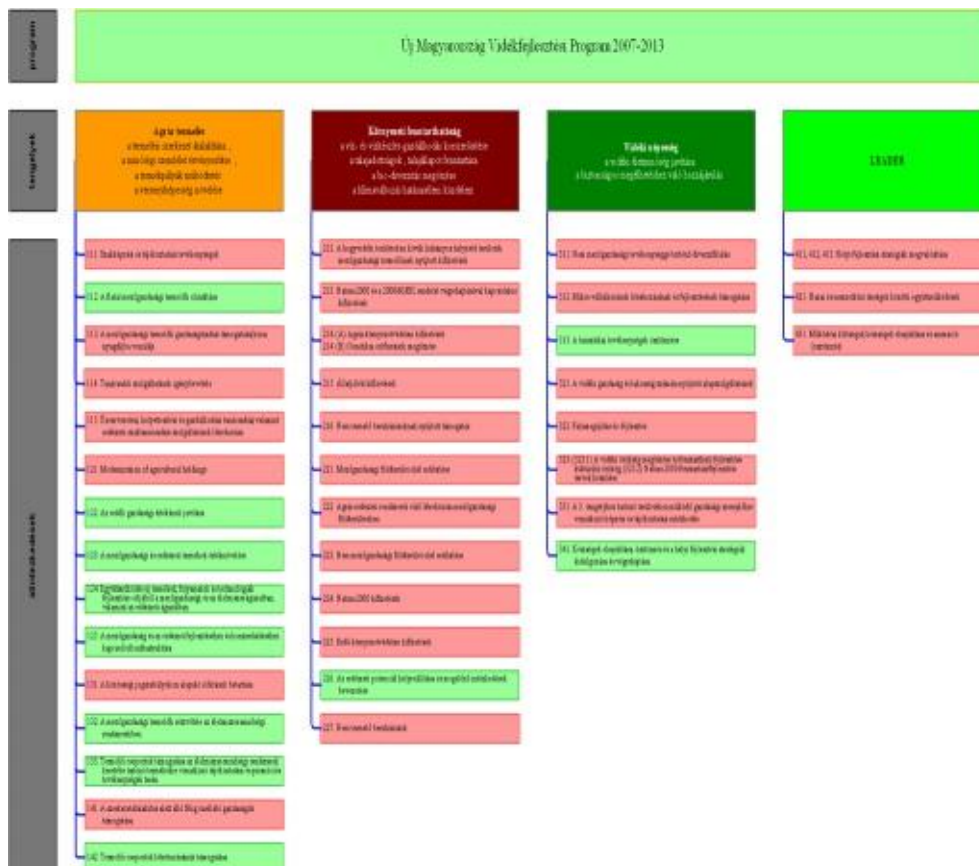
A vidéki társadalom szempontjából **rendkívül fontosnak tartjuk a Leader programot**, az intézkedésekben a Leader szerű megközelítést, hallgatóink ezzel a kérdéskörrel egy másik tantárgy keretében (Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák helyi megvalósítása) ismerkednek meg mélyebben.

4. 9.3 EU támogatással megvalósuló vidékfejlesztési intézkedések a 2007-2013 közötti időszakban

A hatályos jogi szabályozás az intézkedések nagyon széles körének alkalmazását teszi lehetővé, ha az alkalmazásuk indokolt. A nagy dilemma ebből ered Magyarországon is. Sok intézkedést tervezzünk, mert rengeteg problémát kellene megoldanunk. Ebben az esetben – a források korlátozott volta miatt – egy-egy intézkedésre kevés pénz jut, emiatt látványos eredményt szinte egyetlen intézkedés keretében sem lehetne felmutatni. Vagy pedig koncentrálnunk a legjelentősebb néhány (2-3) problémára, ezekre fordítsuk a rendelkezésre álló forrásokat, ezáltal ezeken a területeken már „megoldásszerű” hatások jelentkeznek. Egy ilyenfajta felhasználásnál természetesen a feszültségek még inkább kiéleződnek, nehéz a társadalmi elfogadtatás. Az ÚMVP valahogy megpróbál félutas lenni. Vagyis néhány problémára koncentrálna a források zömének előírányzatával, ugyanakkor minden lehetséges intézkedésre juttat egy kevéske pénzt.

Az új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) tehát **közel negyven intézkedést** tartalmaz. A 9-3. táblázatban az összes intézkedést közöljük, az intézkedésekhez tartozó pénzügyi forrásokkal együtt. Érdemes elolvasni és elgondolkodni minden intézkedésnek a címén, mert hozzásegít annak a felismerésnek az igazolásához, hogy **az ÚMVP** elsődlegesen az úgynevezett **agrár-vidékfejlesztésre irányul**.

Az ÚMVP ábrászerűen is tartalmazza – tengelyek szerint – a tervezett intézkedéseket. Mivel vannak, akikben a vizuális élmény könnyebben rögzül, ezt az ábrát (9-1. ábra) a következő oldalon közöljük.⁴

9-1. ábra: Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program támogatási jogcímei (2007-2013)

⁴ Az ábrán és a későbbi táblázatokban is előfordul, hogy valamely intézkedésnek nem írják ki a teljes nevét, csak a lényegi részét (az ábrán az is előfordul, hogy csak angolul). Az intézkedések közötti eligazodást – a táblázatokkal együtt nézve - a kódszámok segítik.

Forrás: ÚMVP <http://www.umvp.eu/?q=program>

Mint a bevezetőben is említettük, a közel negyven intézkedés tárgyalására nincs mód, de a képzés céljára tekintettel nem is lenne indokolt. Tehát **csak a legfontosabbak foglalkozunk**. A modulhoz a fontosabbak kiválasztáshoz azt a módszert választottuk, hogy a program intézkedéseit a rájuk szánt források mennyisége alapján sorba rendeztük⁵, és a legnagyobb forrással rendelkezőkre (melyekre legalább a támogatásoknak több mint 3,5%-a jut) mondjuk, hogy legfontosabbak (lásd: 9-4. táblázat)⁶. Ezek természetesen csak a pénzügyi allokáció, a forrásmegosztás alapján legfontosabbak. Az intézkedések „fontossága” szubjektív megítélés kérdése is, főként azért, mert talán jelentéktelennek egyik célt, illetve problémát sem minősíthetünk, hiszen akiket érint az adott probléma, azok számára a legkisebb arányú támogatás is jelentős!

A 9-4. táblázatban – mint már jeleztük – a közkiadások nagysága szerinti rangsorban szerepelnek az intézkedések. A kiadások megoszlásának nagyságrendje alapján három csoportot különítettük el. Az első csoportba azok az intézkedések tartoznak melyek a forrásokból 3,8%-nál nagyobb mértékben részesülnek (félkövér betűvel szedve). A másodikba az 1% és 3,8% közötti aránnyal rendelkezők tartoznak (dőlt betűvel szedve), a harmadikba pedig azok, melyek kevesebb, mint egy százalékát „viszik el” az ÚMVP költségvetésének. Látható, hogy ebbe a csoportba tartozik az intézkedéseknek mintegy kétharmada, ugyanakkor ezek az ÚMVP költségvetéséből együtt is csak 14%-kal részesednek!

Nézzük az első csoportot. Hat intézkedés tartozik ide (az intézkedések egy hatoda), de **erre a hat intézkedésre jut az ÚMVP támogatásainak 67%-a!**⁷ Ezért mondjuk, hogy- legalábbis pénzügyi súlyukat tekintve – **ezek a legfontosabb intézkedések**:

- A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése;
- Agrár-környezetvédelmi kifizetések;
- Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása;
- A mezőgazdasági földterület első erdősítése;
- A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése;
- A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése.

Minden harmadik támogatási forintot a mezőgazdaság modernizálására, és minden ötödiket agrár-környezetvédelmi kifizetésekre fordítunk, így ez a két intézkedés a támogatások felét „elviszi”, ezért helyénvaló ezeket kiemelt fontosságú támogatási céloknak nevezni!

9-3. táblázat - Vidékfejlesztési intézkedések támogatása az ÚMVP szerint (2007-2013)

Az intézkedés megnevezése	EMV A hozzájárulás	Közkiadás (EU+nemzeti)	EMV A hozzájárulás	Közkiadás (EU+nemzeti)
	milliárd Ft		megoszlása, %	
111 Szakképzés, tájékoztatói tevékenységek, innováció	20,2	28,1	2,0	2,0
112 Fiatal mezőgazdasági termelők elindítása	6,4	8,9	0,6	0,6
113 A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási	5,0	7,0	0,5	0,5

⁵ Az úgynevezett technikai segítségnyújtást a jellege miatt ebben a táblázatban nem szerepeltetjük.

⁶ A 4. tengely (Leader) 4%-kal részesedik a támogatásokból, két alintézkedésre bontva. Erről több ismeretet az „Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása” című tárgy keretében kapnak.

⁷ Ha még a Leadert támogatást is hozzávesszük, akkor hét intézkedésre 81%-a!

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

támogatása				
114 Szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele	7,0	9,8	0,7	0,7
115 Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási szaktanácsadási szolgáltatások, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása	0,1	0,2	0,0	0,0
121 A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	295,1	411,2	28,5	29,3
122 Az erdők gazdasági értékének növelése	2,4	3,3	0,2	0,2
123 A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	38,4	53,6	3,7	3,8
124 Új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködés a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	7,1	9,9	0,7	0,7
125 A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése	42,0	58,5	4,1	4,2
131 A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása	9,3	12,9	0,9	0,9
132 Az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatása	3,9	5,5	0,4	0,4
133 Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén	7,1	9,9	0,7	0,7
141 A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása	3,6	5,0	0,3	0,4
142 Termelői csoportok létrehozásának támogatása	14,2	19,8	1,4	1,4
I. intézkedéscsoport (tengely) összesen	462,0	643,7	44,6	45,9
212 A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	4,9	6,4	0,5	0,5
213 Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések	10,4	13,6	1,0	1,0
214 Agrár-környezetvédelmi kifizetések	218,3	284,0	21,1	20,2
215 Állatjóléti kifizetések	10,4	13,6	1,0	1,0
216 Nem termelő beruházásoknak nyújtott	2,3	3,1	0,2	0,2

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

támogatás				
221 A mezőgazdasági földterület első erdősítése	53,7	69,9	5,2	5,0
222 Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	0,2	0,2	0,0	0,0
223 Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	0,4	0,5	0,0	0,0
224 Natura 2000 kifizetések	9,0	11,7	0,9	0,8
225 Erdő-környezetvédelmi kifizetések	18,7	24,3	1,8	1,7
226 Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	2,2	2,9	0,2	0,2
227 Nem termelő beruházások támogatása	9,4	12,3	0,9	0,9
II. intézkedéscsoport összesen	340,1	442,5	32,8	31,5
311 Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	5,5	7,6	0,5	0,5
312 Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása	61,2	85,2	5,9	6,1
313 A turisztikai tevékenységek ösztönzése	11,9	16,6	1,2	1,2
321 A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	21,5	30,0	2,1	2,1
322 Falumegújítás és fejlesztés	14,3	20,0	1,4	1,4
323 A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése	6,9	9,6	0,7	0,7
331 Képzés és tájékoztatás	5,0	7,0	0,5	0,5
341 Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	8,5	11,8	0,8	0,8
III. intézkedéscsoport összesen	134,8	187,9	13,0	13,4
411 Versenyképesség	10,7	13,9	1,0	1,0
412 Környezet/földgazdálkodás	4,3	5,6	0,4	0,4
413 Életminőség/diverzifikáció	27,8	36,1	2,7	2,6
421 Együttműködés	5,7	7,4	0,5	0,5
431 Fenntartási költségek, készségek elsajátítása, ösztönzés	8,5	11,1	0,8	0,8

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

4. Intézkedéscsoport összesen	56,9	74,1	5,5	5,3
511. Technikai segítségnyújtás	41,4	55,2	4,0	3,9
Mindösszesen	1035,2	1403,3	100,0	100,0

9-4. táblázat - Az ÚMVP vidékfejlesztési intézkedései az intézkedésekre jutó közkiadások alapján kialakított rangsor szerint Forrás: ÚMVP
<http://www.umvp.eu/?q=program>

Intézkedések	Közkiadás (EU+nemzeti)	Közkiadás (EU+nemzeti)
	milliárd Ft	%
121 A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	411,2	29,3
214 Agrár-környezetvédelmi kifizetések	284,0	20,2
312 Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása	85,2	6,1
221 A mezőgazdasági földterület első erdősítése	69,9	5,0
125 A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése	58,5	4,2
123 A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	53,6	3,8
<i>413 Életminőség/diverzifikáció</i>	<i>36,1</i>	<i>2,6</i>
<i>321 A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások</i>	<i>30,0</i>	<i>2,1</i>
<i>111 Szakképzés, tájékoztatási tevékenységek, innováció</i>	<i>28,1</i>	<i>2,0</i>
<i>225 Erdő-környezetvédelmi kifizetések</i>	<i>24,3</i>	<i>1,7</i>
<i>322 Falumegújítás és fejlesztés</i>	<i>20,0</i>	<i>1,4</i>
<i>142 Termelői csoportok létrehozásának támogatása</i>	<i>19,8</i>	<i>1,4</i>
<i>313 A turisztikai tevékenységek ösztönzése</i>	<i>16,6</i>	<i>1,2</i>
<i>213 Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések</i>	<i>13,6</i>	<i>1,0</i>
<i>215 Állatjóléti kifizetések</i>	<i>13,6</i>	<i>1,0</i>

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

131 A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása	12,9	0,9
227 Nem termelő beruházások támogatása	12,3	0,9
341 Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása as végrehajtása	11,8	0,8
224 Natura 2000 kifizetések	11,7	0,8
431 Fenntartási költségek, készségek elsajátítása, ösztönzés	11,1	0,8
124 Új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködés a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	9,9	0,7
133 Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén	9,9	0,7
114 Szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele	9,8	0,7
323 A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése	9,6	0,7
112 Fiatal mezőgazdasági termelők elindítása	8,9	0,6
311 Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	7,6	0,5
421 Együttműködés:	7,4	0,5
331 Képzés és tájékoztatás	7,0	0,5
113 A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása	7,0	0,5
212 A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	6,4	0,5
412 Környezet/földgazdálkodás	5,6	0,4
132 Az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatása	5,5	0,4
141 A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása	5,0	0,4
122 Az erdők gazdasági értékének növelése	3,3	0,2
216 Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	3,1	0,2
226 Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	2,9	0,2
223 Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	0,5	0,0
222 Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása	0,2	0,0

Magyarországi vidékfejlesztési
intézkedések, pénzügyi terv (2007-
2013)

mezőgazdasági földterületeken		
115 Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási szaktanácsadási szolgáltatások, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása	0,2	0,0

Forrás: ÚMVP <http://www.umvp.eu/?q=program>

Egyébként ezek az intézkedések már az előző programidőszak intézkedései között (AVOP és NVT) is szerepeltek.

Megjegyezzük, hogy az irányító hatóság vezetője, az illetékes (VM) miniszter a támogatási jogcím meghirdetésekor rendeletet ad ki. Ebben minden alapvető információ (például: kedvezményezettek, jogosultsági kritériumok, elismerhető költségek), megtalálható, sokkal részletesebben, mint a tervben. Az MVH honlapja közérthetően tájékoztat a lehetőségekről, az eljárás menetéről, a kötelezettségek teljesítéséről.

A gazdálkodókat kiterjedt szakértői-tanácsadói hálózat is segíti (állami támogatásból fenntartott és magánvállalkozások) a támogatási források megszerzésében, a pályázatok- és igénylések elkészítésében.

Az intézkedések ismertetése az ÚMVP-ben következetesen az alábbi logikai rendben történik:

1. A támogatás jogalapja (A hatályos rendelet melyik cikke és pontja alapján lehetséges a támogatás?);
2. Az intézkedés kódja (Rendszerezi az intézkedéseket csoportok szerint.);
3. A beavatkozás indoklása (Miért van szükség a megnevezett intézkedésre?);
4. Az intézkedés céljai (Felsorolja a célokat.);
5. Az intézkedés tartalma (Miről szól az intézkedés?);
6. Az intézkedés részterületei (Egy intézkedésnek több részterülete lehet, melyeket alintézkedéseknek nevezünk.);
7. Kedvezményezettek köre [Pontosan leírja, hogy kik, milyen szervezetek jogosultak az intézkedés támogatásának igénybevételére. Esetenként, például képzési programoknál megnevezik a közvetlen kedvezményezetteket (amely szervezetek jogosultak képzést folytatni) és a közvetett kedvezményezetteket (akik a képzésben részt vehetnek.);
8. A támogatás formája (Minden esetben vissza nem térítendő támogatásokról van szó.);
9. A támogatás mértéke (A jogosult költségek mekkora hányadát teszik ki a támogatások?);
10. Finanszírozás (Mennyi az intézkedésre szánt összes közkiadás és abból mennyi az EU hozzájárulás?);
11. Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása (Az ÚMVP más intézkedései és Operatív Programok vonatkozásában.);
12. Indikátorok táblázatba foglalva (Típus szerint a célértékek meghatározva.);

A legfontosabb intézkedésekről:

A legfontosabb intézkedésekről is csak vázlatosan írunk, célunk a minimális tájékoztatás mellett a figyelemfelkeltés.

1. *A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése*

A beavatkozás indoklása

- a mezőgazdasági szektor további modernizációja, a technológiai hiányosság megszüntetése,
- a mezőgazdasági termelés diverzifikációja, a megújuló energiatermelés elterjesztésének elősegítése,

- az EU szabványok/elvárások teljesítése, különösen a Nitrát Irányelvvel kapcsolatos elvárások esetében (trágyaelhelyezés).

Az intézkedés céljai

- a mezőgazdasági termelés modernizációja, a technológiai színvonal emelése, az állattenyésztés hatékonyságának és versenyképességének fejlesztése, a jobb termékminőség elérését célzó új technológiák bevezetése, az információs és kommunikációs technológiák alkalmazásának elősegítése,
- a diverzifikáció segítése kertészeti beruházásokkal és az energia- ültetvényekkel (biomassza-termelés),
- biztosítani az EU meghatározó elvárásainak való megfelelést (környezetvédelmi szabványok, az állatjólét, az élelmiszer-higiéncia és a trágyatárolás).

Az intézkedés tartalma

Fejlesztéseket, beruházásokat támogat, csak a mező- és erőgazdálkodás területén viszonylag széles körben, azért, hogy a mezőgazdálkodás korszerűsödjön. Általában beletartozik a támogatási körbe – és ahol előfordul, például állattartó telepek, nagy súllyal – nem csak új létesítmények létrehozása, hanem a rekonstrukciós fejlesztés is. Az intézkedés tartalmát részterületek (alintézkedések) szerint határozták meg.

Az intézkedés részterületei

Az alintézkedések keretei között sem minden fejlesztés támogatható, a leírás részletesen tartalmazza, hogy mely beruházások részesülhetnek és melyek nem támogatásban. (Például: „Natura 2000 területeken az energetikai célú, rövid vágásfordulójú fás ültetvények telepítése nem támogatható.”)

Az intézkedés 6 alintézkedést tartalmaz és ennek megfelelően tervezi a rendelkezésre álló támogatási források felhasználását is:

Alintézkedés	A támogatások megoszlása, %
Beruházások az állattenyésztésben	57,3
Gépek és technológiai berendezések vásárlása	21,5
Beruházások a növénytermesztésben és a kertészetben	14,1
Ültetvények (és energiaültetvények)	3,5
Üzemi diverzifikáció	2,4
GAZDANet Program ⁸	1,2
Összesen	100,0

⁸ Számítástechnikai berendezések (hardver) vásárlásához adható támogatás.

Kedvezményezett köre

Az intézkedés előirányzatából támogatást igényelhetnek: a mezőgazdasági termelők, az általuk létrehozott termelői szervezetek, termelői csoportok. Az összes kedvezményezett esetében a 4 EUME⁹-t meghaladó gazdaságméret előfeltétel (kivéve a GazdaNet program esetében).

⁹ EUME – Európai méretegység rövidítése. Az EUME egyenértékszám, mely az üzem különböző ágazatit – a potenciális jövedelemtermelő képességük alapján – veszi számításba és összesíti. Ebben a konkrét esetben a jogosult minimális méret meghatározására szolgál, de a meghatározott érték annyira alacsony, hogy gyakorlatilag (mezőgazdasági beruházásoknál) semmi korlátot nem jelent.

A vonatkozó intézkedésben részt vevő félig önellátó gazdaságok és a fiatal gazdálkodók (akik teljesítik a korhatárra és az üzleti tervre vonatkozó elvárásokat) 2-4 EUME közötti gazdaságmérettel szintén részt vehetnek ebben az intézkedésben is.

A támogatás mértéke (intenzitása)

A beruházási összeghez viszonyítva, százalékos formában van meghatározva. A beruházás (fejlesztés) típusa szerint változó mértékű, jellemzően 40%. Meghatározott egy projekt támogathatóságának felső határa is, például az állattenyésztésben 750 millió Ft, számítástechnikai eszközöknél 544 ezer Ft.

Finanszírozás

Mintegy 411 milliárd forint a támogatási keret (az ÚMVP közkiadás 29,3%-a), ebből 300 milliárd Ft EU támogatás.

Néhány indikátor

- Támogatott gazdaságok száma: 56500.
- Az új termékeket vagy technológiákat bevezető gazdaságok száma: 10500.
- A bruttó hozzáadott érték változása teljes munkaidő egyenértékhez viszonyítva (euró)¹⁰: 2500.

1. Agrár-környezetvédelmi kifizetések

Ez az intézkedés leginkább arra szolgál, hogy azoknak a földhasználóknak a többlet költségeit, illetve elmaradt hasznát kompenzálja, amelynél a gazdasági hátrány (költség, elmaradt haszon) azért jelentkezett, mert a környezet védelme és a genetikai sokféleség érdekében többletvállalásokat tettek.

A beavatkozás indoklása

- Különböző okokból és célból (védelem) jelentős területeken szükség van a földhasználat megváltoztatására (átalakítására),
- Ezek a támogatások „Ösztönzik a gazdálkodókat a mezőgazdasági földterületeken a környezet, a táj és a természeti erőforrások fenntartható hasznosításával összeegyeztethető mezőgazdasági termelési módszerek alkalmazására és a genetikai források megőrzésére.”
- Az intézkedések „kialakításánál kiemelt figyelmet szenteltünk a Magyarországon jellemző agrár-környezetgazdálkodási problémák csökkentésére, visszaszorítására, illetve olyan környezetbarát gazdálkodási gyakorlat elterjesztésére amely megelőzi bizonyos környezeti problémák kialakulását.”

Az intézkedés céljai

- A vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése.
- A genetikai sokféleség megőrzése a természetes életkörülményeik között (on farm), a természet, a víz, és a talaj védelme a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Az intézkedés tartalma

Ez az intézkedés az NVT (2004-2066) szerves folytatása, természetesen továbbfejlesztett formában.

Az intézkedés keretében önkéntes alapon legalább öt évig (egyes célprogramok esetében akár tíz évig is) agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségeket vállaló mezőgazdasági termelők és egyéb földhasználók (pl.: természetvédelmi hasznosítást végző közhasznú társaságok, nemzeti park igazgatóságok, valamint non-profit tevékenységet végző szervezetek) támogathatók.

¹⁰ Nem túl könnyű értelmezni a meghatározást!

A gazdaság teljes területén betartott, kölcsönös megfeleltetésből származó kötelezettségek betartása mellett a vállalt kötelezettségeknek meg kell haladniuk a trágya- és növényvédőszer-használatra vonatkozó minimumkövetelményeket és a nemzeti jogszabályok által létrehozott és a programban meghatározott egyéb kötelező előírásokon túlmutató kötelezettségvállalásokat.

Az intézkedésben meghatározott előírások teljesítéséért járó kifizetéseket évente terület alapján (hektáronként) folyósítják a mezőgazdasági termelők részére az előírások teljesítésével összefüggő többlet költség és elmaradt bevétel ellentételezése céljából.

A támogatást a gazdaság területére igényelni kell!

Az intézkedés részterületei

Célprogram csoportokat alakítottak ki (melyek mintegy 30 célprogramot fognak össze), ezek:

- Szántóföldi növénytermesztés
- Gyepgazdálkodás
- Ültetvényes gazdálkodás
- Vizes élőhelyeken történő gazdálkodás

Kedvezményezett köre

Minden magyarországi ügyfél-regisztrációval rendelkező természetes és jogi személy és egyéb földhasználó (például nemzeti park), aki az előírt minimális területtel rendelkezik (tulajdon és bérlet formájában).

A támogatás mértéke (intenzitása)

Miután kompenzációs jellegű, a támogatás 100%¹¹.

Finanszírozás

A rendelkezésre álló támogatási keret mintegy 280 milliárd Ft (az ÚMVP közkiadás 20,2%-a), ebből közel 220 milliárd Ft az EU hozzájárulása.

Néhány indikátor

- Támogatásban részesülő gazdaságok és földhasználók száma: 25000
- AKG támogatással érintett összes terület: 2,1 millió hektár
- Bruttó tápanyagmérleg (nitrogén többlet) változása: - 21 kT

1. Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása

A beavatkozás indoklása

- A vidéki térségekben jelentősen alacsonyabb az ezer lakosra jutó vállalkozások száma az országos átlagnál, bővítésükkel új munkahelyek létesülnek;
- Szükséges az inaktivitás csökkentése (a gazdasági aktivitás növelése), illetve a helyi jövedelemszerzési lehetőségek bővítése;
- A mezőgazdaság jövedelemszerzési és foglalkoztatási szerepének fokozatos visszaszorulásával párhuzamosan szükségessé vált a mezőgazdaságon kívüli jövedelemszerzési és vállalkozási lehetőségek elősegítése nemcsak a gazdálkodók, hanem a munkaképes vidéki lakosság számára is;
- Az intézkedés kapcsolódik a nemek közötti társadalmi egyenlőtlenségek felszámolásához, valamint hozzájárul a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok munkaerőpiaci integrációjához;

¹¹ A program típusa szerint eltérő mértékű, előre meghatározott összeget (normatíva) fizetnek a programba bevont terület alapján.

- Szükséges a depressziós térségek versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése.

Az intézkedés céljai

- Vidéki térségekben a vállalkozások erősítése, és a diverzifikáció;
- A vidékről történő elvándorlás csökkentése;
- A gazdasági aktivitás növelése.

Az intézkedés tartalma

Az 5000 fő állandó lakosnál alacsonyabb lakosságszámmal vagy a 100 fő/km² népsűrűségnél alacsonyabb népsűrűséggel rendelkező településeket vehető igénybe a támogatás, a budapesti agglomeráció településein kívül. A támogatásra jogosult települések listáját melléklet tartalmazza. Néhány terület (például: bányászat, falusi turizmus, pénzügyi és ingatlan szolgáltatás) bármely nem mezőgazdasági jellegű tevékenységi körben támogatható mikrovállalkozás létrehozása. Előnyben részesülnek a vidéki térségek helyi értékeihez kötődő, illetve a helyi lakosság életminőségét javító gazdasági tevékenységek (termelés, szolgáltatás nyújtása, értékesítés).

Kedvezményezettek köre

A mikrovállalkozás létrehozói (gazdasági társaságok, szövetkezetek és egyéni vállalkozók).

A támogatás mértéke (intenzitása)

A projekt költségének 40%-a, a különösen hátrányos helyzetű kistérségekben 50%.

Finanszírozás

A támogatási keret 85 milliárd Ft (az ÚMVP közkiadás 6,1%-a), ebből az EU hozzájárulás 60 milliárd Ft. Az egy projektre adható támogatást az úgynevezett a „de minimis” szabály szerint korlátozzák (vagyis 200000 euró, kb. 50 millió Ft).

Néhány indikátor

- A támogatott mikro-vállalkozások száma: 7800.
- A támogatott vállalkozások által létrehozott munkahelyek száma: 8307.
- A támogatásnak köszönhetően létrehozott munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (FTE¹²): 4569.

1. 4. A mezőgazdasági földterület első erdősítése

A beavatkozás indoklása

- Magyarországon hosszú távon (35-50 év) az ország erdősültségét mintegy 27%-ra célszerű növelni, akár 700 ezer hektár, főleg mezőgazdasági terület erdősítésével;
- Az erdősítés a gazdasági előnyök mellett, a talajra, vizekre, a levegőre, és a biodiverzitásra, összefoglalóan: a környezeti állapotra gyakorolt kedvező;
- Hozzájárul például a Kyotói egyezményben a Magyar Köztársaság által nemzetközi szinten vállalt kötelezettség teljesítéséhez (a klíma védelméhez, illetve a széndioxid koncentráció visszaszorításához);
- Hozzájárul a vidéki táj természetes elemeinek megőrzéséhez, kedvező tájképi megjelenéshez;
- Az erdő mérsékli az erózió, és a szélsőséges időjárási elemek hátrányos hatásait.

Az intézkedés céljai

¹² FTE: teljes munkaidős létszámban (egyenértékben) kifejezve.

- A mezőgazdasági szerkezetátalakítás (földhasználat) elősegítése;
- A mezőgazdasági területek alternatív hasznosítása, az erdőterület és az erdők környezetvédelmi, gazdasági, szociális-közjóléti szerepének növelése;
- A vidéki foglalkoztatási viszonyok javítása;
- Az erdőállományon belül az őshonos fajok arányának növelése, különösen a védett területeken;
- A természeti erők pusztító hatásának mérséklése.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretében támogatás adható a mezőgazdasági területek első erdősítéséhez (a létesítési költségekre), az ápolás költségeire legfeljebb ötéves időtartamra és az erdősítés által eredményezett jövedelem kiesés pótlására (legfeljebb 15 éves időtartamra).

Kedvezményezettek köre

A jogosult mezőgazdasági terület jogszerű használója veheti igénybe. A jövedelempótló támogatást azok igényelhetik, akik az erdősítés előtt a földet művelték. Ha a terület használója 50% feletti állami tulajdonban lévő gazdasági társaság, akkor csak telepítési támogatásra jogosult. Mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemély, és magánszemélyek társulásai emelt szintű jövedelempótló támogatásra jogosultak.

A támogatás mértéke (intenzitása)

A telepítés támogatása az első kivitel költségének 70-80.

Finanszírozás

A támogatási keret 70 milliárd Ft (az ÚMVP közkiadás 5%-a), ebből az EU hozzájárulás 53 milliárd Ft.

Néhány indikátor

- Erdősítési támogatásban részesült kedvezményezettek száma: 6600.
 - Erdősített területek nagysága: 66000 ha.
 - A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása¹³ (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%): -10%.
1. *A mezőgazdaság és erdőszet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése*

A beavatkozás indoklása

- A mezőgazdasági infrastruktúra nem követte a megváltozott földtulajdoni és földhasználati viszonyokat, a meliorációs és öntözésfejlesztési beruházások jó része napjainkra elhasználdott.
- Belvízkárok mérséklése.
- A klímaváltozás is tekintettel a mezőgazdasági vízgazdálkodás fejlesztése.
- Az EU Víz Keretirányelvének előírásai alapján jó állapotba kell hozni minden felszíni és felszín alatti vizet, illetve vizes élőhelyet, beleértve a vizes élőhely-láncok vízpótlásának, a vízvisszatartásnak, a vízszállító és tározó medrek és a hozzájuk tartozó parti sávok jó ökológiai állapotához szükséges vízháztartás biztosítását és a vízminőség-szabályozást is.
- A hazai erdőgazdálkodás infrastrukturális háttere jelentős fejlesztésre szorul, javulásával a gazdálkodás jövedelmezősége növekszik, kisebb környezeti terhelés mellett.

¹³ Itt is előfordul nehezen értelmezhető mutató.

- A mezőgazdasági vállalkozások energia-, út- és egyéb közműellátásának színvonala nem megfelelő.
- Az úthálózaton belül különös tekintettel kell lenni – a szükségletek alapján – a történelmi borvidékek útjaira, a tanyák elérhetőségére és a logisztikailag fontos utakra.

Az intézkedés céljai

- Az öntözés létesítményei állapotának és kapacitás-kihasználtságának javítása a víz és energiatakarékos öntözéses-gazdálkodás fejlesztése érdekében.
- A termőföld védelme meliorációs beavatkozásokkal.
- A helyi vízkárelhárítás hatékonyságának, a vízkészletek helyben tartásának és tározási lehetőségének javítása.
- A mezőgazdasági üzemekben képződő biomassa, lebomló kommunális hulladék magas hatékonyságú energetikai felhasználásának elősegítése.
- A tanyák energiaellátásának kiépítése.
- Szilárd burkolatú mezőgazdasági utak létesítése (agrárlogisztika fejlesztése, a történelmi borvidékek és tanyák jobb megközelítése).

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretében támogathatók a mezőgazdasági utak, a mezőgazdasági üzemek energiaellátása, illetve technológiai és kommunális vízellátása, valamint a szakszerű szennyvízkezelés létesítményei, üzemben belüli öntözőtelepek és meliorációs beavatkozások, a vízrendezés kollektív beruházásai, továbbá az ezek működtetéséhez szükséges közösségi (több üzem érdekében létesített) beruházások. Az intézkedés végrehajtása során támogatható az erdészeti feltárási úthálózat és erdészeti rakodók létesítése, felújítása, az erdőtalaj védelmét szolgáló műtárgyak építése, kisvasutak építése, felújítása.

Az intézkedés részterületei (alintézkedések)

- Öntözés mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése.
- Melioráció mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése.
- A vízrendezés kollektív beruházásai, vízkárelhárítás, belvízrendezés.
- Az erdészeti infrastruktúra fejlesztése.
- Mezőgazdasági utak fejlesztése.
- Mezőgazdasági üzemek víz- és energiaellátása.
- Telephelyen belül történő energiaellátás megújuló energiaforrások felhasználásával.

Kedvezményezettek köre

Mezőgazdasági termelők és az általuk létrehozott TЭСZ-ek, termelői csoportok, közcélú vízgazdálkodási műveket működtető, bejegyzett vízgazdálkodási társulatok, valamint erdőgazdálkodók, külterületi vizekkel rendelkező önkormányzatok.

A támogatás mértéke (intenzitása)

Alintézkedésektől függően az elismert költségek minimum 40%-a, maximum 80%-a.

Finanszírozás

A támogatási keret 59 milliárd Ft (az ÚMVP közkiadás 4,2%-a), ebből az EU hozzájárulás 42 Milliárd Ft.

Néhány indikátor

- Támogatott beruházások száma: 2500.

- A bruttó hozzáadott érték változása támogatott gazdaságokban: 430 millió euró.

1. A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése

Az „értéknövelés” ebben az esetben azt jelenti, hogy az alapanyagok feldolgozásával állítunk elő magasabb (hozzáadott) értéket.

A beavatkozás indoklása

- Az élelmiszeripar (élelmiszer-feldolgozás) a mezőgazdasági alapanyag-termelés fő felvevőpiaca. Lehetővé teszi, a vidéki foglalkoztatásban is fontos szerepet játszik.
- A mezőgazdasági termékeket feldolgozó kis- és középvállalatok, és számos elsődleges feldolgozást végző nagyvállalat versenyképességét is hátrányosan befolyásolja a tőkehiány, az alacsony élőmunka hatékonyság, az elmaradt szerkezetátalakítás, a megfelelő mérethatékonyság eléréséhez szükséges koncentráció, szakosodás és korszerűsítés hiánya. Nem kielégítő a vállalkozások eredménytermelő képessége. Nem megfelelő az innováció szintje, a kutatás-fejlesztés eredmények alkalmazása és a marketing munka színvonala.
- A nemzetgazdaság ágazatai közül a mezőgazdaság által megtermelt hozzáadott érték a legalacsonyabb, ezért a termékpályák mentén a magasabb hozzáadott értéket előállító tevékenységek súlyát mindenképpen növelni szükséges.

Az intézkedés céljai

- A mezőgazdasági termékek értéknövelésének elősegítése (nagyobb hozzáadott érték előállítása)
- Az élelmiszer- és nem élelmiszer (bio-üzemanyag) célú feldolgozást végző vállalkozások szerkezetátalakításának, technológiai-műszaki fejlesztésének elősegítése.
- Új, innovatív, a speciális fogyasztói igényeket kielégítő, minőségi termékek előállítására, továbbá az élelmiszerbiztonság és higiénia fokozására irányuló fejlesztések elősegítése.
- A megtermelt biomassa energetikai célra történő elsődleges feldolgozása.

Az intézkedés tartalma

Az intézkedés keretében olyan termékek feldolgozásának a fejlesztése támogatható, amelyek – a halászati és dohány termékek kivételével, és amelyek más módon korlátozás alá nem esnek – megfelelnek az intézkedés céljainak.

Az intézkedés részterületei

Mezőgazdasági és erdészeti alapanyagok szerint különülnek el.

Kedvezményezettek köre

Egyéni vállalkozások, jogi személyek és a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok és ezek társulásai, amelyek a fejlesztést Magyarország területén valósítják meg.

Finanszírozás

A támogatási keret 54 milliárd Ft (az ÚMVP közkiadás 3,8%-a), ebből az EU hozzájárulás 38 milliárd Ft.

Néhány indikátor

- Támogatott gazdaságok száma: 900.
- A beruházások teljes összege (millió euró): 730.
- Azon gazdaságok száma, amelyek új terméket vagy technológiát vezetnek be: 480.

5. 9.4 Összefoglalás

Ez a modul a jelenlegi programidőszak (2007-2013) magyarországi vidékfejlesztési intézkedéseivel és a megvalósításukra rendelkezésre álló pénzügyi forrással (az ÚMVP pénzügyi terve) foglalkozik.

Először megnéztük, mennyi forrással rendelkezik az ÚMVP (pénzügyi terv), a program szerint ebből mennyi jut az egyes intézkedéscsoportokra (tengelyekre, tengelyekre), illetve intézkedésekre.

Miután közel negyven megtervezett intézkedésről van szó, természetesen nem foglalkoztunk mindegyikkel részletesen (hallgatóink irányultságát tekintve feltehetően nem is lenne indokolt), csak a legfontosabbakkal, a többieket épp csak megemlítjük. A legfontosabb intézkedések estében is csak arra törekedtünk, hogy megismertessük, miért van szükség arra az intézkedésre, miben áll annak lényege, kik (mely szervezetek) a kedvezményezettjei, és milyen eredményt várhatunk a végrehajtástól (ehhez néhány fontosabb indikátort is megemlítettünk). Ebben a modulban is csak millió-milliárdos nagyságrendben ismertettük támogatási adatokat, mert elégségesnek tartjuk, ha hallgatóink ilyen nagyságrendben eligazodnak a számok halmazában.

A közösségi támogatásból finanszírozott vidékfejlesztés nem a mostani programidőszak „találmánya”, ezért röviden utaltunk az előzményekre (a 2000-2006 közötti időszakra) is.

A viszonylag részletes tárgyalásra a „legfontosabb” intézkedéseket úgy választottuk ki, hogy a program intézkedéseit a rájuk szánt források mennyisége alapján sorba rendeztük, és a legnagyobb forrással rendelkezőkre (melyek egyenként a forrásokból több mint 3,5%-kal részesednek) mondtuk, hogy legfontosabbak. Hat intézkedés került ebbe a körbe (rájuk a támogatások közel 70%-a jut), ezekről egységes logikai rendben közöltünk összefoglaló ismertetést.

Amennyiben a hallgató elsajátítja a modul tartalmát, megérti az EU által finanszírozott vidékfejlesztés lényegét, az agrár-vidékfejlesztést.

Ellenőrző kérdések:

1. Mi a mostani programidőszak (2007-2013) vidékfejlesztésének előélete (hasonló programok, intézkedések)?
2. Milliárd forintos nagyságrendben mennyi az ÚMVP költségvetése, támogatási kerete és ebből mekkora hányadot (arányt) finanszíroz az EU?
3. Melyek a pénzügyi szempontból (a támogatásokat tekintve) a legfontosabb intézkedések, mekkora a forrásuk (milyen arányban részesülnek a támogatásokból)?
4. Miért mondjuk, hogy elsősorban az ÚMVP úgynevezett „agrár-vidékfejlesztéssel” foglalkozik, mit ért a kifejezés (agrár-vidékfejlesztés) alatt?
5. Jellemzően kik (milyen szervezetek) az intézkedések kedvezményezettjei?
6. Milyen információkat talál a tervben az intézkedések leírásánál (csak felsorolásszerűen)?
7. A legfontosabb intézkedések (külön-külön, és együtt) milyen alapvető vidékfejlesztési célokat szolgálnak?

Irodalomjegyzék

Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013), <http://www.umvp.eu/?q=program>

Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (2007-2013),
http://www.fvm.gov.hu/doc/upload/200701/umvst_01_12_hivatalosan_benyujtott.pdf

Vidékfejlesztési politika (2007–2013)